

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ

ΕΘΝΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΦΥΛΛΟΝ
ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ 4 ΑΘΗΝΑΙ — 105 52

1910: ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ — ΙΔΡΥΤΗΣ: ΠΑΝΑΓ. ΑΘ. ΒΑΡΥΜΠΟΠΙΩΤΗΣ +1969

*«Χαρά που τόχουν τα βουνά
τα κάστρα περηφάνεια,
γιατί γιορτάζει η Παναγιά,
γιορτάζει κι η Πατρίδα...»*

(επετειακό χορευτικό δημοτικό τραγούδι).

ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ (+ 17.1.1838)

*Ο συγγραφέας, πρόξενος της Ρωσίας στα Ιωάννινα (1869),
παρουσιάζει στο ιστορικό του μυθιστόρημα
τις εντυπώσεις ενός Ελληνόπουλου από το Ζαγόρι.*

Πήγαμε επίσης να προσκυνήσουμε τα λείψανα του μάρτυρα αυτού του αιώνα, που τιμάται ως άγιος, του Γεωργίου του Νέου εν Ιωαννίνους, και στο σπίτι του γιου του, ο οποίος μόλις είχε παντρευτεί μια νεαρή κοπέλα, μια από τις πρώτες καλλονές της πόλης. Μια ήσυχη, πράα και γοητευτική κοπέλα.

Όμως, ξέρεις άραγε πότε και πώς έλαβε τον πρόσφατο και νωπό μαρτυρικό του στέφανο ο Γεώργγιός μας των Ιωαννίνων; Φοβάμαι ότι τον έχεις ξεχάσει, ή ακόμη και δεν ξέρεις καθόλου αυτή τη νέα δόξα του γένους σου, μια δόξα ταπεινά θαμμένη στις ήσυχες κοιλάδες της ημιάγριας Ηπείρου μας... Φοβάμαι ότι τα κλασικά μάρμαρα των αρχαίων ελληνικών Προπυλαίων, από τη γειτνίαση με τα οποία η σύγχρονη αθηναϊκή ζωή σας δεν γίνεται παρ' όλα αυτά ούτε μεγαλοπρεπέστερη, ούτε κομψότερη, φοβάμαι ότι αυτά τα αιώνια μάρμαρα έχουν σβήσει μέσα σου κάθε σπίθα αγάπης για άλλα φανερώματα του ελληνικού πνεύματος, για εκείνα τα σκληρά και συνάμα ενθουσιαστικά παραδείγματα, που έλαμψαν τόσο πολύ και στα τσίρκα των ειδωλολατρών βασιλέων και στις φυλακές των βυζαντινών αιρετικών διωκτών και υπό τη σαρακηνή καταγίδα και υπό τον φόβο της πρόσφατης ακόμη τουρκικής αιμοδιψίας, υπό τον φόβο της αχαλίνωτης αυθαιρεσίας των αλαζόνων τοποτηρητών του σουλτάνου!..

Η εικόνα του ηπειρώτη μας Αγίου, μεσίτη για μας τους φτωχούς και αμαρτωλούς στον Θρόνο του Κυρίου, παραδοσιακά ζωγραφίζεται ως εξής: Ένα νεαρό παλικάρι, με τη συνηθισμένη αρναούτικη ενδυμασία, με λευκή φουστανέλα και φέσι, καλυμμένο με πορφυρή κάπα, που σημαίνει το μαρτύριό του, τη μεγαλειώδη υπηρεσία του ενώπιον της χριστιανικής Εκκλησίας, στέκεται κρατώντας στο δεξί χέρι τον σταυρό, και στο αριστερό τον φοίνικα του μαρτυρίου. Δίπλα του, σ' έναν πέτρινο τοίχο, είναι κρεμασμένο το ημίγυμνο πτώμα του με μια βαθιά πληγή

ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

*Άποψη του Κάστρου των Ιωαννίνων με το νησάκι στο βάθος.
Επισημαίνεται η είσοδος του Κάστρου, το σημείο όπου μαρτύρησε ο άγιος Γεώργιος.*

στο στήθος που αναβλύζει αίμα. Στον ουρανό μια μακρινή λάμψη...

Θα ήθελα κάποτε το αγαπημένο δωμάτιό μου στο Ζαγόρι να στολίζει μια παρόμοια εικόνα εκείνης της κομψής ρωσικής τέχνης, που τόσο αρέσει σε μας τους Έλληνες και η οποία μπορεί να συνδυάζει τόσο συγκινητικά για τον πιστό τη σαγηνευτική ιδεατότητα των βυζαντινών διακόσμων, τον χρυσό κάμπο, το διάσπαρτο από μουντά χρώματα και σχέδια, με τη φυσικότητα του προσώπου. Να συνδυάζει τη ζωντανή, ζεστή, οικεία σε μας έκφραση, την ενδυμασία και τις πτυχές, τις πολύ ρεαλιστικές, με την αιωνόβια ακινησία της πόζας, με τους απαράβατους κανόνες της παράδοσης και του εκκλησιαστικού μας γούστου, στο οποίο μοιάζει τόσο ξένο και ψυχρό το αχαλίνωτο πνεύμα των ιταλικών εκκλησιαστικών παραστάσεων... Εγώ πρώτος... δεν λέω, το ομολογώ... Ω, όχι!... Με χαρά και υπερφάνεια θα σου πω ότι μπορώ να εντυπωσιάζομαι από έναν πίνακα του Ντελαρός

ή του Ραφαήλ, μπορώ να τους θαυμάζω. Αλλά να προσευχηθώ μπορώ μόνο σε μια εικόνα, όποια κι αν είναι αυτή, είτε της φτωχής και μελαγχολικής ελληνικής μας τεχνοτροπίας, είτε του ρωσικού πινέλου, που είναι ταυτόχρονα και κομψή, και ευσεβής, και ευφρόσυνη, και αυστηρή.

Μια από τέτοιο πινέλο πολύτιμη εικόνα του ηπειρώτη Αγίου μας θα ήθελα να κρεμάσω στη ζαγοριανή κατοικία μου για να προσεύχομαι μπροστά της τα βράδια, όταν θα με αξιώσει ο Κύριος ο Θεός να περάσω ως γέροντας στην πατρίδα έστω τα δέκα ή είκοσι τελευταία χρόνια πριν από το φοβερό και αναπόφευκτο τέλος...

Ο άγιος Γεώργιος έζησε στη δεκαετία του '30 του αιώνα μας και ήταν ακόμη νέος όταν τον βρήκε απροσδόκητα ο θάνατος. Υπηρέτησε για πολύ καιρό σείζης σε πλούσιους Τούρκους. Οι Τούρκοι τον αγαπούσαν για τον ήσυχο και σοβαρό χαρακτήρα του.

Στα Γιάννενα, ένας χότζας, βλέποντάς τον μια φορά να εκτελεί χριστιανικές τε-

ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

*Η Πλατεία
Νεομάρτυρα
αγίου Γεωργίου
δίπλα στη
Πύλη του
Κάστρου
των Ιωαννίνων.
Το σημείο όπου
μαρτύρησε στις
17 Ιανουαρίου
1838 έχει
διαμορφωθεί σε
προσκύνημα.*

λετουργίες, από κακία (ίσως και από λάθος) τον κατηγόρησε ότι δεν είναι χριστιανός εκ γενετής, αλλά μουσουλμάνος που πρόδωσε το Ισλάμ. Ο Γεώργιος ήδη από την παραμονή ήταν ανήσυχος από ένα προαίσθημα και, δειπνώντας το βράδυ με την οικογένειά του, σηκώθηκε ξαφνικά από το τραπέζι και, αναφωνώντας λυπημένα ότι σύντομα θα πραγματοποιηθεί αυτό που έχει οριστεί από τη μοίρα του, βγήκε έξω.

Στην περιοχή επικρατούσε τότε φοβερή αναταραχή. Ο πασάς ήταν παράλογος και σκληρός. Τον Γεώργιο τον δίκασαν. Προσπαθούσαν να τον πείσουν και με το καλό, και με απειλές να απαρνηθεί τον Χριστό, τον έκλεισαν στη φυλακή, τον χτυπούσαν, του πίεζαν το στήθος με μια μεγάλη πέτρα και τελικά τον κρέμασαν και τοποθέτησαν έναν φρουρό στο σώμα. Ένας νιζάμης τόλμησε από ασέβεια να πυροβολήσει το κρεμασμένο πτώμα του μάρτυρα, αλλά ένα ξαφνικό φως που διαχύθηκε γύρω από το ιερό σώμα προκάλεσε και σ' αυτόν τον ίδιο και σε όλους τους

συντρόφους του τέτοια φρίκη, ώστε εγκατέλειψαν τη θέση τους, έφυγαν γρήγορα από εκεί και ορκίζονταν στους ανωτέρους τους ότι αυτός ο σκοτωμένος είναι άγιος και ευάρεστος στον Θεό...

Στη μικρή εκκλησία στο προαύλιο της Μητρόπολης βρίσκεται ο ψηλός μαρμάρινος τάφος του. Επάνω από αυτόν, στον τοίχο, απεικονίζονται η δίκη και τα μαρτύρια του Αγίου.

Και όταν βλέπεις σ' αυτές τις απλές και όχι ιδιαίτερης τέχνης εικόνες τόση αλήθεια, όταν βλέπεις τον νεαρό σεϊζη ντυμένο όχι με χιτώνα ή με αρχαία τήβεννο, αλλά με την ίδια αυτή ενδυμασία, με την οποία στέκονται στο ίδιο αυτό μέρος και προσεύχονται οι γιαννιώτες και οι χωρικοί άνθρωποι μας, όταν βλέπεις ότι οι τούρκοι στρατιώτες που τοποθετούν τη βαριά πέτρα στο στήθος του ήρωα της πίστης και πυροβολούν στο απαγχονισμένο πτώμα του, είναι επίσης ντυμένοι με τη σημερινή ευρωπαϊκή ενδυμασία του νιζάμη, όταν τα βλέπεις όλα αυτά προσεκτικά, τότε η επίδραση στην ψυχή του χρι-

ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ο τάφος του Αγίου στο παρεκκλήσιο του Μητροπολιτικού Ναού του αγίου Αθανασίου.

στιανού γίνεται όλο και πιο ζωντανή και πιο βαθιά... Βλέπεις τότε και αισθάνεσαι καθαρά ότι για μεγάλα παραδείγματα εμείς οι Έλληνες δεν είναι ανάγκη να καταφεύγουμε στους καιρούς του Διοκλητιανού ή των πρώτων σαρακηνών επιδρομών, και ότι η χθεσινή ημέρα της Ανατολικής μας Εκκλησίας είναι το ίδιο μεγάλη, όσο και η βαθιά αρχαιότητα.

Ασπαστήκαμε τη μαρμαρίνη λειψανοθήκη και κάναμε παράκληση υπέρ υγείας μας και όλης της οικογένειας.

Το λευκό σπιτάκι, στο οποίο μένει σχεδόν στην έξοδο από την πόλη ο γιος του Αγίου, έτσι και ονομάζεται, σπιτάκι του αγίου Γεωργίου. Δεν είναι πολύ μικρό και δεν είναι παλιό στην όψη. Τα δωμάτια του είναι καθαρά και ευρύχωρα. Στον

προθάλαμο ντιβάνια τουρκικά καλυμμένα με απλό και χοντρό λινό ύφασμα φτιαγμένο στο σπίτι, λευκό με μπλε ρίγες. Ένα μεγάλο δωμάτιο με κρεμασμένες εικόνες και καντήλια, σαν εκκλησία. Σ' αυτό, όπως και στο παρεκκλήσι της Μητρόπολης, έρχονται άνθρωποι για να θυμηθούν τον μάρτυρα και να προσευχηθούν και δωρίζουν κάτι για κεριά και λάδι για τα καντήλια. Ένα μέρος, πιθανόν, πηγαίνει και για τις ανάγκες της οικογένειας. Ο οικοδεσπότης και η νεαρή ντροπαλή καλλονή, η σύζυγός του, μας δέχτηκαν με μεγάλο σεβασμό και φιλοφροσύνη. Προσευχηθήκαμε και ήπιαμε μαζί τους καφέ. Μου άρεσαν πολύ τα πάντα σ' αυτούς, αλλά ο πατέρας μου σκεφτόταν διαφορετικά.

Βγαίνοντας από το σπίτι στον δρόμο, μου είπε με λύπη:

– Αν είχε αξιώσει εμένα ο Θεός να γεννηθώ γιος αγίου ή μάρτυρα, δεν θα παντρευόμουν ποτέ, αλλά θα είχα από νέος γίνει μοναχός και θα ζούσα μόνος ή με κάποιον σεβαστό γέροντα σ' αυτό το σπίτι. Αυτό θα άρμοζε πολύ περισσότερο!

Κωνσταντίν Λεόντιεφ
(μετάφρ. Γιώργος Σ. Δημητρακόπουλος),
έκδ. «Αρμός», 2024

ΓΡΕΒΕΝΑ. Η ΘΥΣΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ

ΟΤΑΝ, μικρό παιδί ακόμα, άκουγα στα κλέφτικα τραγούδια και τ' όνομα τών Γρεβενών, τὰ φανταζόμουνα σκαρφωμένα στα κατσάβραχα τής Πίνδου, εκεί στ' άπάτητα λημέρια του Ζιάκα, κι όλης τής δοξασμένης κλεφτουριάς του 21.

Φοβοῦμαι αλήθεια, ότι πολλά Έλληνόπουλα δέν έχουν ακούσει ούτε τ' όνομα τής άρματωλικής οικογενείας τών Ζιακέων και τὰ κλέφτικα τραγούδια, τ' άφιερωμένα σ' αυτός. Τέσσερα αδέλφια βρέθηκαν στο μεγάλο χαλασμό του Μεσολογγιού. Για τόν άρματωλό Γιαννούλα Ζιάκα τραγουδάμε ακόμα στη Ρούμελη :

*Η πόλη των Γρεβενών την δεκαετία του 1930.
Δεξιά η προτομή του σπλαρχηγού Θεόδωρου Ζιάκα (1800-1882)
στην κεντρική Πλατεία των Γρεβενών (Αγίου Αιμιλιανού).
Ήταν αδελφός του Γιαννούλα Ζιάκα (+1826) και ο πρωταγωνιστής
στη Μάχη του Σπηλαίου Γρεβενών στα τέλη Μαΐου του 1854.*

*Γράφ' ὁ Γιαννούλας μιὰ γραφή κι ἓνα καυμένο γράμμα
σὲ σᾶς, Γέροντ' ἀπ' τ' Ἄγραφα, σὲ σᾶς, Κοτζαμπασῆδες,
γρήγορα τὸ μουρασαλὲ ἀπ' τὴν Ὁξυνὰ καὶ κάτω...*

Κι ὅταν στὸ Σπήλιο, κοντὰ στὰ Γρεβενά, σκοτώθηκε
στὰ 1854 ὁ τελευταῖος Ζιάκας, τὸ κλέφτικο τραγούδι, ἐδιαλά-
λησε παντοῦ τὸ μεγάλο χαμὸ κι ἐδιάταξε καὶ τὰ πουλιὰ ἀκό-
μα νὰ πενθήσουν :

*Ἐσεῖς, πουλιὰ τῶν Γρεβενῶν κι ἀηδόνια τοῦ Μετσόβου,
φέτο νὰ μὴ λαλήσετε παρὰ νὰ βουβαθῆτε.*

Γι' αὐτὸ ἀπὸ παιδί, ὅπως εἶπα παραπάνω, φανταζόμου-
να τὰ Γρεβενὰ πολὺ μακρὰ ἀπ' τὸν κάμπο.

Κι ἔτσι τὰ φανταζόμουνα καὶ τώρα ἀκόμα, ὅσο πὺ μ'
ἔβγαλε ἀπ' τὴν πλάνη μου ἓνα ταξίδι ἕως ἐκεῖ. Ἀπ' τὴν Κο-
ζάνη τὸ αὐτοκίνητο ὅλο κι ἐκατέβαινε χαμηλότερα κι ὕστε-
ρα ἀπὸ 65 χιλιόμετρα βρήκαμε τὰ Γρεβενά, τρυπωμένα σ'
ἓνα βαθύπεδο τοῦ γειτονικοῦ Ἀλιάκμονα. Κυκλωμένα ἀπὸ
πανύψηλες βουνοκορφές, ἔχουν μόνο μιὰ στενὴ ἔξοδο πρὸς τὸ
ποτάμι καὶ ζοῦν ἐκεῖ ἀπόμερα κι εὐχαριστημένα ἀπὸ τὶς ἀνα-
μνήσεις δοξασμένων παλιῶν καιρῶν.

Ἦταν σούρουπο ὅταν ἐφθάσαμε στὰ Γρεβενά. Στὴν
πλατεῖα τῆς μικρῆς πολιτείας ἐλεύκαζε ἡ μαρμαρένια προτο-
μὴ τοῦ μαρτυρικοῦ Δεσπότη, τοῦ ἀειμνήστου Αἰμιλιανοῦ. Μὲ
συγκίνηση βαθειὰ ἀντικρύσαμε τὴν ἀδείλιαστη μορφή του
καὶ μὲ πιὸ πολλὴ συγκίνηση ἀκούσαμε τὸ βράδυ ἀπὸ εὐγενικὸ
φίλο ὅλη τὴν ἱστορία του.

Ὁ Αἰμιλιανὸς γεννήθηκε στὸ Ἰκόνιο τῆς Μ. Ἀσίας στὰ
1874 κι ἐσπούδασε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης. Ἄμα
πῆρε τὸ δίπλωμά του, ἔγινε διάκος κοντὰ στὸ Μητροπολίτη
τοῦ Μοναστηριοῦ κι ἐδίδασκε καὶ στὸ ἑλληνικὸ γυμνάσιο.

Σὲ λίγο καιρὸ ἔγινε Ἐπίσκοπος καὶ βοηθὸς τοῦ Μητρο-

ΓΡΕΒΕΝΑ. Η ΘΥΣΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ

Οι κατακρουρηγμένες σοροί του Αιμιλιανού (αριστερά) και του Διακόνου του, σε πρόχειρα φορεία, κατά την μεταφορά τους στα Γρεβενά.

Η προτομή του Αιμιλιανού στην κεντρική Πλατεία των Γρεβενών που φέρει το όνομά του.

Το δέντρο όπου βρέθηκαν τα σώματα του Αιμιλιανού, του Διακόνου και του αγωγιάτη του, ανάμεσα στα χωριά Σχίνοβο - Γκρινιάδες (Δεσπότης - Αιμιλιανός).

Απέναντι: Το προσκύνημα στο χώρο θυσίας.

πολίτη· βοηθός όχι μόνο στα θρησκευτικά του καθήκοντα· αλλά σύντροφος και δεξι χέρι στους έθνικούς αγώνες του Παύλου Μελά και των παλληκαριών των Μακεδονικών βουνών.

Στα 1908 έγινε Μητροπολίτης Γρεβενών. Έδω οι έθνικοί αγώνες ήταν σκληρότεροι. Μέρα και νύκτα ο Αιμιλιανός γύριζε στα χωριά, δίνοντας θάρρος στους βασανισμένους χριστιανούς. Όλοι του έλεγαν να μη βγαίνει από τα Γρεβενά, γιατί κινδύνευε ή ζωή του· παντού τον παραμόνευαν έχθροί.

— Να μη βγαίνω απ' τα Γρεβενά; άπαντούσε με περηφάνεια ο Αιμιλιανός. Μήπως είμαι μόνο Μητροπολίτης στα Γρεβενά; Τα χωριά μου θα μείνουν χωρίς τον πατέρα τους;

Κι εξακολουθοῦσε άτάραχος τις περιοδείες του. Οί χριστιανοί μάθαιναν τα σχέδια των Τούρκων, αλλά δέν τολμοῦσαν πιά να λένε τίποτε στον Αιμιλιανό. Και την πρώτη Οκτωβρίου του 1911, γυρίζοντας από τὸ Σχίνοβο, δολοφονήθηκε με τον άγριότερο τρόπο μαζί με τὸ διάκο του και τὸν άγωγιάτη του. Κι ύστερα από πέντε μέρες βρήκαν κρεουργημένα τὰ πτώματά τους.

Όλα τὰ χωριά τότε ξεκίνησαν για τὴν πολιτεία. Ἐπήγαιναν να προσκυνήσουν τὸ χλιοβασανισμένο σῶμα του Δεσπότη. Και στις 11 Οκτωβρίου τὸν έθαψαν δίπλα στη Μητρόπολη.

Δημ. Κοντογιάννης

Από το Αναγνωστικό της ΣΤ' Δημοτικού, Αθήνα 1949, σελίδες 166-168.

ΚΙ Ο ΘΕΟΣ ΕΠΛΑΣΕ ΤΗ ΜΗΤΕΡΑ...

Αὐτὸν τὸν κόσμον τὸν μικρὸ, τὸν μέγα, αὐτὸν τὸν κόσμον ποὺ ὀλοένα ἀλλάζει, τὸν κρατᾶνε ψηλὰ δυὸ χεράκια ἀκούραστα, δυὸ χεράκια στοργικά, δυὸ χεράκια οὐράνια. Εἶναι τὰ χεράκια τῆς μάνας ἢ μητέρας ἢ μαμᾶς, ποὺ σὲ κάθε ἐποχὴ ἀποκαλύπτουν τὸ μεγαλύτερο θαῦμα τοῦ Θεοῦ στὴ γῆ, ἀλλὰ καὶ τὴν ὕψιστη τιμὴ στὴν ἀξία τοῦ ἀνθρώπου. Διότι ὁ Θεὸς θέλοντας νὰ μὴν εἶναι ὀρατός, ἐνῶ εἶναι πανταχοῦ παρών, ἔπλασε τὴ μητέρα, γιὰ νὰ ἐκφράζει μέσω αὐτῆς τὴν ἄφατη τρυφερότητά Του, τὴν καλοσύνη Του, τὴ φροντίδα Του. Γι' αὐτό, κάθε γυναῖκα ποὺ γίνεται μανούλα ἀποκτᾶ ἀοράτως μιὰ δύναμη μυστικὴ κι ἔχει πιά δέκα χέρια καὶ δεκατέσσερα μάτια, γιὰ νὰ προφταίνει, νὰ χαροποιεῖ καὶ ἱκανοποιεῖ ὅλες τὶς ἐπιθυμίες τῶν παιδιῶν τῆς μὲ περισσὴ ἀνιδιοτέλεια, ἀρίφνητη αὐταπάρνηση κι ἀστείρευτη ὑπομονή. Ὑπηρετεῖ ἀγόγγυστα, καμαρώνει κρυφὰ κι ἀγαπάει ἀληθινά. Κι αὐτὴ ἢ ἀγάπη εἶναι τόσο κραταιά, ὥστε νὰ κρατᾶει βουνὰ καὶ νὰ συγκρατεῖ τὰ κύματα στὴ θάλασσα τοῦ βίου. Κι εἶναι τὸ χαμόγελο τῆς μάνας μιὰ ζωγραφιά παραδεισένια. Κι εἶναι ἢ ἀγκάλη τῆς ἕνα λιμάνι ἀπάνεμο. Κι εἶναι τὸ βλέμμα τῆς, τὸ πάντοτε ἄγρυπνο κι ἐνίοτε αὐστηρὸ, ἢ σταθερότερη πεξίδα στὸ ταξίδι τῆς ζωῆς.

Μόνο ἢ μάνα γνωρίζει τὰ πάντα, ἀπὸ τὸν πρῶτο κτύπο τῆς καρδιάς τοῦ παιδιοῦ ὡς τὰ ἐφηβικὰ καρδιοχτύπια του, ἀπὸ τὰ ὄνειρα καὶ τὶς ἀγωνίες του ὡς τὰ χαρίσματα καὶ τὰ κρύφια ἐλαττώματά του. Ἀκόμα κι ὅταν εἶναι μακριά, ἀκόμα κι ὅταν ἐργάζεται, στὸ χωράφι ἢ στὸ γραφεῖο, στὸ παρελθὸν ἢ στὸ παρόν, ἢ σκέψη κι ἢ καρδιά

τῆς μάνας εἶναι στὸ σπλάχνο τῆς, ὅσα χρόνια κι ἂν περάσουν. Καὶ μαθαίνει μαζί του τὴ ζωὴ ἀπ' τὴν ἀρχὴ βῆμα-βῆμα, οὔσα πάντα ἐκεῖ, γιὰ νὰ τὸ ἀναστήσει μὲ τὸ γέλιο καὶ τὸ δάκρυ τῆς, γιὰ νὰ τὸ ξυπνήσει μὲ τὸ τραγουδί καὶ τὸ χᾶδι τῆς, γιὰ νὰ τὸ γαλουχήσει μὲ τὸν λόγο καὶ τὸ ἔργο τῆς.

Καὶ σὰν αὐτὸ μεγαλώσει, μεγαλώνει κι ἢ ἔγνοια τῆς· μὴν κρῶσει, μὴν πέσει, μὴν πεινάσει, μὴν πονέσει! Καὶ μόλις αὐτὸ φύγει, τὸ σκέπει ἢ προσευχὴ τῆς, ποὺ εἶναι τόσο δυνατὴ, ὥστε κρούει τὶς θύρες τοῦ οὐρανοῦ, γιὰ νὰ τὶς ἀνοίξει ἀμέσως ἢ Μητέρα ἢ Μεγαλόψυχη, ἢ Μητέρα ὄλου τοῦ κόσμου, ποὺ κλίνει τὰ ὄτα τῆς καὶ εἰσακοῦει τὴν παράκληση καὶ τὸν στεναγμὸ κάθε μανούλας.

Μὰ κι ὅταν πιά αὐτὰ τὰ ἀνύστακτα βλέφαρα παραδοθοῦν στὸν ὕπνο τὸν αἰώνιο, τότε εἶναι ποὺ δὲν ἀφήνει στιγμὴ τὸ παιδί τῆς. Ὡς φύλακας ἄγγελος ἀπλώνει τὶς συννεφένιες φτεροῦγες τῆς γιὰ νὰ εἶναι ἀνέφελη ἢ ζωὴ του. Διότι ἢ εὐχὴ τῆς μάνας εἶναι γοργόφτερος ταξιδευτῆς, εἶναι γλυκύτατη πνοή, εἶναι ἢ ἀνεκδιήγητη ὁμορφιά τοῦ κόσμου.

Πῶς καὶ μὲ τί νὰ εὐχαριστήσουμε τὶς μανάδες μας, τὶς ὄντως ἀναντικατάστατες, καὶ τὶς μανοῦλες ὄλου τοῦ κόσμου!

Ἄς κλείσουμε τὰ χεράκια τους, τὰ ροζιασμένα καὶ κουρασμένα, τὰ ἀεικίνητα καὶ μαλαματένια, μὲς στ' ἅγιο βῆμα τῆς ψυχῆς μας. Κι ἄς ζωγραφοῦμε τὴν εἰκόνα τους κάθε μέρα στὴν καρδιά μας γλυκολαλῶντας καὶ λέγοντας:

«Ἀπ' ὅλα τὰ γλυκύτερα, γλυκύτερη εἶν' ἢ μάνα!»

Δήμητρα Π. Αγγελοπούλου

ΕΝΑ ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΟ

Πριν από λίγο καιρό στην εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, στη σελίδα που φιλοξενεί επιστολές αναγνωστών, δημοσιεύτηκε επιστολή αναγνώστου, η οποία αναφερόταν σε ένα περιστατικό που, εάν είναι ακριβές, θεωρούμε ότι είναι τόσο σπουδαίο, που ξεπερνά όλα όσα όμοια ή παρόμοια έχουν συμβεί στην ιστορία της ανθρωπότητας.....

Γράφει λοιπόν ο επιστολογράφος: «Με αφορμή την δημοσίευση επιστολής στην «Κ» της 20-12-2023 για τον Άγιο Διονύσιο Ζακύνθου, ο οποίος συγχώρησε τον δολοφόνο του αδελφού του, θα ήθελα να αναφερθώ σ' ένα παρεμφερές περιστατικό που συνέβη στα χρόνια της ανελέητης εμφύλιας διαμάχης ... Ο Ιερέυς Α.Κ, τελών την Θεία Λειτουργία εντός του ναού του Αγίου Δημητρίου του χωριού ... της Καρ... την 10^η Απριλίου 1949, εφονεύθη από εκρηκτικό μηχανισμό που είχαν τοποθετήσει επί της αγίας Τραπέζης έλληνες ... Εκτελεστής του, συμπατριώτης του, ο οποίος κατά τα τέλη της ζωής του, δεκαετίες μετά, ενθέρμως παρεκάλεσε να προσέλθω επειγόντως να τον επισκεφθεί ο γιος του εκτελεσθέντος ιερέως, Χ.Κ. δικηγόρος Αθηνών. Προσελθών ο γιος του ιερέως προς τον βαρέως ασθενούντα ούτος του εκμυστηρεύθη ότι αυτός υπήρξε ο δολοφόνος του πατρός του και ότι μετενόησεν πικρώς και ειλικρινώς δια την παντελώς άδικον εκτέλεσιν και τον εκλιπάρησε να τον συγχωρέσει.

Ο γιος του εκτελεσθέντος ενθυμούμενος τον Άγιο Διονύσιο, εκ μεγαλοκαρδίας, συγχώρησε τον δολοφόνο του πατρός του».

Δεν θέλουμε να κάνουμε κανένα σχόλιο για το ιστορικό πλαίσιο, που έλαβε χώρα το αναφερόμενο περιστατικό. Κανένας εξάλλου δεν αμφισβητεί το πόσο ολέθριο κακό

είναι ο εμφύλιος πόλεμος και το πόσο μεγαλύτερο κακό είναι από τον πόλεμο με εξωτερικό εχθρό. Οι συνέπειες του εμφύλιου περνάνε και στις επόμενες γενιές και κρατάνε άσβεστα τα πάθη στις ψυχές των επιγόνων. Ο χρόνος συμβάλλει λίγο ή πολύ για να ατονήσουν ή και να ξεχαστούν τα πάθη αυτά. «Πάνθ' ο μέγας χρόνος μαραινει», (Σοφοκλής, Αίας, 714).

Εκείνο όμως που θέλουμε να τονίσουμε από το περιστατικό που αναφέρει ο επιστολογράφος είναι η σπανιότητα ίσως και η μοναδικότητα στις συμπεριφορές των δύο πρωταγωνιστών. Οι τύψεις συνειδήσεως προφανώς εβάρυναν επί πολλές δεκαετίες τον ένοχο, αλλά δεν είχε το ψυχικό σθένος να ομολογήσει ενωρίτερα, είτε στις Αρχές, είτε σε κάποιο εξομολόγο το έγκλημά του. Φαίνεται όμως ότι δεν ήθελε να φύγει από τη ζωή παίρνοντας στον τάφο το κρίμα του. Και αφού από το θύμα του δεν μπορούσε να ζητήσει συχώρηση, ζήτησε από το γιό του θύματος. Ο γιος είχε πονέσει. Ο γιος ορφάνεψε και στερήθηκε την πατρική αγάπη, τη στοργή και την ασφάλεια, που νιώθει κάθε παιδί κοντά στον πατέρα του.

Και αυτός ο γιος έχοντας τη γνώση ότι και ο Άγιος Διονύσιος συγχώρησε το δολοφόνο του αδερφού του, αποφάσισε να ανέβει τις σκάλες της αγιότητας και να δώσει συχώρηση στον μετανοήσαντα και ζητούντα συχώρηση δολοφόνο του πατέρα του.

Το περιστατικό αυτό συγκλονίζει κάθε άνθρωπο και παραπέμπει κατευθείαν στον Εσταυρωμένο Χριστό που πάνω στο Σταυρό συχώρησε τον μετανοήσαντα ληστή και τον πήρε μαζί του στον Παράδεισο. Εκεί φρονούμε ότι αναπαύονται και οι ψυχές αυτών που πρωταγωνίστησαν στο παραπάνω περιστατικό.

Ο ΠΟΛΥΩΝΥΜΟΣ ΣΥΝΟΔΟΙΠΟΡΟΣ

Την ίδια πάντα ημέρα και ώρα ο χωρισμός μας. Άλλοι με αποχαιρετούν με καλές ευχές. Άλλοι στο μισέμ μου με κακολογούν. Φεύγω και έρχομαι. Είμαι παρών και άπιαστος! Να τώρα τελευταία που άλλαξε ο χρόνος! Άλλοι με υποδέχτηκαν με τραγούδια και χαρά. Με πυροτεχνήματα, αγκαλιές και δάκρυα συγκίνησης. Άλλοι με είπαν **παλιό και γέρο!**

Στην πραγματικότητα προσφέρω σε όλους. Όλοι ασχολούνται με μένα. Με τέχνες και επιστήμες. Με χωρίζουν σε παρελθόν, παρόν και μέλλον. Οι ιστορικοί με χαρακτηρίζουν ως **ιστορικό χρόνο**. Και αναφέρουν όλα τα γεγονότα της ιστορίας. Πολέμους και περιόδους ειρήνης. Εκείνης της μικρής περιόδου προετοιμασίας πολέμων που την ονομάζουν ειρήνη. Έστω. Τότε δημιουργούν μερικά χρήσιμα και καλά έργα. Κι εγώ χαίρομαι. Γιατί επισημαίνουν τα καλά που είδαν τα μάτια μου. Για τον χρόνο της ειρήνης και της δημιουργίας.

Σε όλους προσφέρω πρόθυμα και ευχάριστα για αναλύσεις. Οι ψυχολόγοι εφαρμόζουν τα συμπεράσματα των αναλύσεών τους ως πρακτικές μεθόδους στην κοινωνία, στην παιδαγωγική, στην ιατρική. Σε πολλούς τομείς της ζωής. Μιλούν για τον **ψυχολογικό χρόνο**. Σε όλες τις περιπτώσεις εγώ είμαι παρών. Αλλά και οι ποιητές, οι λογοτέχνες, οι φιλόσοφοι βρίσκουν σε μένα απέραντο έδαφος και υλικό

ενασχόλησης. Διατυπώνουν θεωρίες, παρουσιάζουν ιδέες, εκφραστικά σχήματα. Μου δίνουν μορφή, ασχολούνται με την «ουσία» μου. Κάνουν τις δικές τους αναλύσεις. Δύσκολα τις παρακολουθείς. Υψηλά νοήματα. Από την γνωσιολογία, την οντολογία, την αισθητική και ακόμη πέρα. Απέραντος πλούτος γνώσεων. Αποκαλύψεις ωραιότητας και καλαισθησίας.

Πολλά από αυτά με χαρακτηρίζουν.

Αλλά ας δώσω μια εξήγηση για ένα άδικο χαρακτηρισμό. Εγώ δεν είμαι ούτε παλιός ούτε γέρος. Είμαι πάντα νέος! Ο Πλάστης μου με έκανε νέο και διακριτικό. Δεν αλλάζω μορφή στο πέρασμά μου. Με έφερε στην ύπαρξη. Εγώ δεν ήξερα τί είναι η ύπαρξη. Τώρα απλά την νιώθω και την χαίρομαι. Μου έδωσε όλα όσα βλέπετε, στην γη και στον ουρανό. Όλα. Και προχωρούμε μαζί, χέρι-χέρι. Γιατί μας έπλασε μαζί. Σαν δίδυμα αδέρφια. Χάρηκα πολύ, όταν ο Πλάστης μου δημιούργησε τον άνθρωπο και μ' έκανε συνοδοιπόρο του. Στον παράδεισο. Κι εκεί ζούσαμε, ζούσαμε! Με μια καλωσύνη που μόνο με την λέξη αγάπη μπορώ να την περιγράψω. Σε κοινωνία με τον Πλάστη! Σε **χώρο και χρόνο** που λένε.

Όμως ο άνθρωπος ξέπεσε από αυτή την κοινωνία με τον Πατέρα, μετά από παρέμβαση πονηρού πνεύματος. Γιατί αυτό είναι και μέσα μου, στα όριά μου,

αλλά έχει και κάτι που με ξεπερνάει. Ο άνθρωπος έφυγε από τον παράδεισο με πόνο πολύ. Κι εγώ τον συνοδεύω. Πώς να τον εγκαταλείψω; Αφού, να σας το πω καθαρά, είμαι το μεγάλο δώρο του Πλάστη μου προς τον άνθρωπο! Μεγάλη ευλογία! Να φανταστείτε, κανείς πάνω στον κόσμο δεν μπόρεσε ποτέ να αγοράσει ούτε μια στιγμή χρόνου. Ούτε ένα τικ-τακ του ρολογιού. Κανέννας! Ακόμη κι αν έδινε όλο το χρυσάφι του κόσμου. Αγοράζεται η ευλογία; Τόσο πολύτιμος είμαι! Αλλά δεν υπερηφανεύομαι γι' αυτό.

Ο Κύριός μου, ο Χριστός, μού φάνερωσε ότι δεν άφησε τον άνθρωπο μόνο του να τυρανιέται πάνω στη γη. Του έδωσε υπόσχεση για να αγωνίζεται με προσευχή και ελπίδα να επιστρέψει στον παράδεισο. Στην μακαριότητα του Πλάστη μας.

Στην αιώνια ζωή. Γιατί ο Χριστός είναι ο παράδεισος, η αιώνια ζωή! Και επειδή η ευλογία συνδέεται με την αιώνια ζωή, με τον Χριστό, παράγγειλε στον άνθρωπο να με χρησιμοποιεί σωστά ως πολύτιμο αγαθό που είμαι. Κάθε στιγμή μου είναι πολύτιμη. Το τόνισε ο Κύριος. Χρησιμοποίησε την λέξη **ώρα** για να υπογραμμίσει την αξία του χρόνου. Κάθε έργο που έχει την ευλογία Του, είναι ώρα ευλογημένη. Η εργασία την ενδέκατητη ώρα. Η ώρα της μετάνοιας. Η ώρα του φωτισμού του Αγίου Πνεύματος. Η ώρα της προσευχής.

Η ώρα της αγρύπνιας και πνευματικής εγρήγορσης. Η ώρα των σημαντικών γεγονότων που υπενθυμίζουν τον σκοπό της ζωής. Η κάθε ώρα! Είναι μοναδική και ανεπανάληπτη. Δεν υπάρχει άλλη ευκαιρία, αγαπητέ συνοδοιπόρε μου. Αφού ο σκοπός σου είναι η θέωση, η επιστροφή στον παράδεισο, άρπαξε την ευκαιρία, άρπαξε την ώρα! Σου την προσφέρει ο Κύριός μας. Σου προσφέρομαι δωρεάν. Στη ζωή όλων. Σε όλους ο ίδιος, γιατί εί-

μαι δίκαιος. Ο πρώην διώκτης του Κυρίου μας, ο Παύλος, όταν ήρθε η δική του ώρα μετά την Δαμασκό, κάλεσε όλους να προσέχουν και ως σοφοί να φέρονται «εξαγοραζόμενοι τον καιρόν» (Εφ. 5, 16). Να επωφελούνται της μοναδικής ευκαιρίας του χρόνου της ζωής. Σοφή συμβουλή ενός κατά Χριστόν σοφού! Διδακτική και η παραβολή των δέκα παρθένων (Ματ. 25,1-13), το ευαγγέλιο ολόκληρο.

Παντού μέσα στη ζωή με βρίσκεις. Ακόμη και στον απαραίτητο ύπνο. Στον πόνο και στη θλίψη. Εκεί είμαι θεραπευ-

τής και τη μαλακώνω. Τις σωματικές πληγές τις επουλώνω. Εκεί όμως που αναπαύομαι και παθαίνω την ωραία αλλοίωση, είναι μέσα στην Εκκλησία. Στην ώρα της προσευχής και των μυστηρίων. Γίνομαι εκεί εμπειρία άλλης ζωής, ένα βίωμα που καταργεί τις εξωτερικές διαστάσεις μου. Ενώ έχω όρια, γίνομαι αιώνιος! Αποκόπτομαι από τον εξωτερικό κόσμο και γίνομαι αδιάστατος και απέραντος. Κάτι σαν αιώνιο παρόν στις ψυχές των πιστών. Ό,τι ονομάζουν **λειτουργικό χρόνο ή καιρό**. Μυστήριο και ευλογία μαζί. Οι πιστοί ζουν ένα κομμάτι της αιωνιότητας. Συνδέουν το παρόν με το μέλλον, αν είναι μέλλον ή κάτι άλλο η αιωνιότητα. Βεβαιώνουν την μεταποίηση του χρόνου σε αιωνιότητα και θεολογούν. Γιατί μόνο η θεολογία μπορεί να εκφράσει αυτή την αλλοίωση. Στο περιβάλλον του ιερού ναού με τις ασκητικές μορφές

των βυζαντινών εικόνων που πλαισιώνουν τους πιστούς και σιωπηλά θεολογούν και αυτές. Δοξάζουν εκεί οι πιστοί λατρευτικά και εκφράζουν θεολογικά με τους ύμνους το αίσθημα κοινωνίας μεταξύ τους και με τον Κύριο. Με δύο λέξεις που με σημαδεύουν. Με τρία γράμματα η καθεμιά: **«Νυν και αεί»**. Τώρα και πάντοτε! Όπως άκουσε την δοξολογία των Σεραφείμ ο προφήτης Ησαΐας στο χρόνο της προσδοκίας (Ησ. Στ', 1-3). Όπως άκουσαν οι ποιμένες της Βηθλέεμ «το δόξα εν υψίστοις Θεώ και επί γής ειρήνη» στο χρόνο της ιστορίας (Λουκ.β' 14). Όπως βεβαιώνει τα όρια του χρόνου ο ευαγγελιστής Ιωάννης ότι «χρόνος ουκέτι έσται» κλείνοντας δοξολογικά την αυλαία του κόσμου (Αποκ. Ι', 6). **Νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων.**

Κωνσταντίνος Γκαμούρας

«Εΐδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ Σεραφίμ εἰστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ, ἕξ πτέρυγες τῶ ἐνὶ καὶ ἕξ πτέρυγες τῶ ἐνί, καὶ ταῖς μὲν δυσὶ κατεκάλυπτον τὸ πρόσωπον, ταῖς δὲ δυσὶ κατεκάλυπτον τοὺς πόδας καὶ ταῖς δυσὶν ἐπέταντο. Καὶ ἐκέκραγεν ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον καὶ ἔλεγον· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος Κύριος σαβαώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ».

ΟΡΙΑ ΔΟΚΙΜΩΝ - ΕΠΙΒΟΛΗ ΑΠΟΧΩΝ

Προικισμένος με την ελευθερία ο άνθρωπος, χωρίς όμως και να συνειδητοποιεί, τις πιο πολλές φορές τις ευθύνες που απορρέουν από αυτή, καλείται συχνά να αποφασίζει για σπουδαία κι ασήμαντα, μικρά και μεγάλα θέματα καθημερινά. Κάνει τις επιλογές του. Ενεργεί με διάκριση ή όχι και υφίσταται τις όποιες κάθε φορά, συνέπειες. Δεν υπάρχει άνθρωπος χωρίς ανάλογες εμπειρίες. Όλοι μας έχουμε ακούσει απ' τα μαθητικά χρόνια το μεγάλο *Ναι* και το μεγάλο *Όχι*, το δίλημμα του νεαρού Ηρακλή στο σταυροδρόμι των οδών *Αρετής* και *Κακίας*. Στην

ζήτηση κάθε ανθρώπου «*Ποιο δρόμο στη ζωή ν' ακολουθήσω;*» ή «*σ' αυτό που διάλεξα και πορεύτηκα μέχρι σήμερα, χρειάζεται μια αλλαγή πλεύσης, μια τομή*», ν' αφήσομε δυο σκέψεις, όπως σε δρόμους της Αθήνας, βιβλία – ρούχα, τα οποία, εκείνοι που τα είχαν, νιώθοντας ότι δεν τα θέλουν άλλο, έκριναν ότι μπορεί και σε κάποιο τρίτο να χρησιμεύσουν.

Επιδιώκοντας να κατακτήσει την αληθινή και υψηλή γνώση και να καταφέρει να ιδεί τον Θεόν, ο Ιουστίνος Απολογητής και μάρτυς (2^{ος} αι.), περιπλανήθηκε αναζητώντας αυτό που επιθυμούσε, κι έκρου-

Η Εκλογή του Ηρακλή ή ο Ηρακλής στο σταυροδρόμι της Αρετής και της Ευδαιμονίας. Ένα επεισόδιο από την Ελληνική Μυθολογία που αφηγείται ο Πρόδοκος (Ξενοφών, Απομνημονεύματα Β', 21-31)

ανατρεπτική, μέχρις ισοπεδώσεως, εποχή μας, και το “πώς” λαμβάνονται οι αποφάσεις, έχει γίνει αντικείμενο διδακτικής διαδικασίας, παροχής (ρηχής βέβαια) πληροφόρησης. Κι οι άνθρωποι τρέχουν να συμβουλευτούν και γι' αυτό, “ειδικούς”, ελεύθερους επαγγελματίες παροχής υπηρεσιών. Με κάποιες αναφορές, θα επιδιώξομε, στο πιο ακανθώδες, τελικά,

σε τη θύρα της Φιλοσοφίας. Ξεκίνησε από ένα στωικό φιλόσοφο. Επειδή δεν βοηθούσε καθόλου στην αναζήτηση του Θεού, γρήγορα έφυγε, πηγαίνοντας σε έναν περιπατητικό (Αριστοτελικό) φιλόσοφο. Δεν έμεινε, γιατί αυτός ζήτησε δίδακτρα. Στον πυθαγόρειο, που ήταν ο επόμενος σταθμός του, δεν μακροήμερευσε. Δεν είχε την απαιτούμενη φιλοσοφική προπαι-

Απόψη από την Ρωμαϊκή Αγορά (Forum Romanum) στην Ρώμη.

Στο κέντρο διακρίνεται η Curia Julia, το κτήριο της Ρωμαϊκής Συγκλήτου (Senatus Romanus) που χτίστηκε το 44 π.Χ. από τον Ιούλιο Καίσαρα. Διασώθηκε μέχρι σήμερα λόγω και της μετατροπής του τον 7ο αι. σε ναό του αγίου Αδριανού (Sant' Adriano al Foro). Δεξιά του βρίσκεται ο ναός του ευαγγελιστή Λουκά και της Αγίας Μαρτίνας,

Ο άγιος Ιουστίνος βρέθηκε στην Ρώμη περίπου από το 161 και ξεκίνησε το απολογητικό και διδακτικό του έργο. Η πρώτη «Απολογία» του απευθύνεται στον αυτοκράτορα Αντωνίνο τον Ευσεβή (+161) και στους δύο θετούς γιους του και μετέπειτα αυτοκράτορες, τον Μάρκο Αυρήλιο (180) και τον Λεύκιο Βέρο (+168), ενώ η δεύτερη απευθύνεται στη Ρωμαϊκή Σύγκλητο και στον αυτοκράτορα Μάρκο Αυρήλιο.

Αριστερά οι μορφές των αυτοκρατόρων - αποδεκτών των «Απολογιών» σε νομίσματα της εποχής τους.

δεία κι εκείνος τον απέπεμψε. Κοντά σε ένα συνετό κι εμβριθή πλατωνικό φιλόσοφο, προαγόταν στην αναζήτηση του Θεού. Έτυχε τότε στην Έφεσο να συναντήσει και συνομιλήσει επί μακρό, μ' ένα μυστηριώδη Χριστιανό Γέροντα και τούτο απετέλεσε σταθμό στην περαιτέρω ζωή και την πνευματική εξέλιξη του Απολογητού.

Σήμερα, μπορεί να μην υπάρχει τέτοια διάθεση μαθητείας σε σοφούς διδασκάλους για τη διαμόρφωση βιοθεωρίας και στάσης ζωής, αλλά στο σχολείο, στη δουλειά – επάγγελμα, τις κοινωνικές σχέσεις, τον έρωτα, την ενασχόληση με τα κοινά, ακόμη και στην Τέχνη, υπάρχει η Ηθική. Κανόνες με απαγορεύσεις, προτροπές,

διάκριση του Καλού απ' το Κακό, ριζική αντίθεση ανάμεσα στην τιμιότητα και την εκμετάλλευση, απάτη. Μια κακή επιλογή-πράξη, έχει επιπτώσεις σε πολλά επίπεδα και συνέπειες. Όλων των ειδών οι κίνδυνοι, τις περισσότερες φορές, είναι διακριτοί, σαν το σκόπελο στη θάλασσα, φαίνονται με φάρο-σημαδούρα, σημείωση στους ναυτικούς χάρτες. Αυτός που έχει να πάρει την κρίσιμη απόφαση, συνήθως καταφεύγει σε γονείς, φίλους, “ειδικούς”. Έρχονται και χωρίς σχετικό αίτημα, συμβουλές, υποδείξεις κι υποψιασμοί, κρούσεις κωδώνων.

Ο Απόστολος Παύλος γράφει στην προς Θεσσαλονικείς Α' επιστολή: «Πάν-

τα δοκιμάζετε, τό καλόν κατέχετε» (5, 21). Αναφερόμενος στο θέμα των προφητών μέσα στην Εκκλησία, συμβουλεύει να δοκιμάζουν οι πιστοί εκείνα τα οποία λέγονται, εάν είναι ορθά. Όχι στην ανεμπόδιστη γενικότητα του: *όλα δοκίμασέ τα*. Επιτρεπόμενα και μη. Συνιστά να μάθουμε να κρατάμε μόνο το καλό. Δοκιμάζω σημαίνει ελέγχω, εγκρίνω, υποβάλλω σε εξετάσεις ό,τι μου προτάσσεται, αν είναι κατάλληλο. Και κατόπιν να κρατάμε αυτό που έχουμε και δεν συμβιβάζομαστε με κάθε πρόταση-πρόσκληση, που δεν είμαστε σίγουροι για την πηγή, τις προθέσεις και το περιεχόμενό της.

Ο Ιουστίνος είχε το χρόνο, την υπομονή, να πάει να βρει τους σπουδαίους φιλοσόφους-δασκάλους, να διαπραγματευθεί τους όρους με τους οποίους θα μαθήτευε κοντά τους κι όταν έκρινε, να δώσει τέλος στη συνάφεια-μαθητεία. Ο Απολογητής εμπιστεύτηκε τον εαυτό του και τις δυνάμεις του και πέρασε διαδοχικά απ' τις τέσσερις φιλοσοφικές σχολές της εποχής. Κι ο Απόστολος Παύλος εμπιστεύεται την κρίση του καθενός μας, την προσωπική προσπάθεια, αυτενέργεια, όχι την έτοιμη λύση-εντολή, χωρίς περίσκεψη, έλεγχο κι εκτέλεση-εφαρμογή της.

Σε πλοίο που διαπλέει δύσκολες θάλασσες, ο καθένας του πληρώματος έχει τη θέση-ρόλο του. Όταν αναγγέλλεται διέλευση απ' την πολύ επικίνδυνη, όχι απλά σαγηνευτική επιρροή των Σειρήνων, εδώ ο υπεύθυνος κυβερνήτης παίρνει την απόφαση. Για το σκάφος, τους

επιβαίνοντες και τον εαυτό του. Κλείσιμο των αυτιών των συντρόφων στους εκμαυλιστικούς ήχους και δέσιμο γερό του ίδιου στο κατάρτι, δηλ. διακινδύνευση εκ του ασφαλούς. Δεν είναι εδώ Σχολή με ελευθέρα βούληση, να προσέλθει, με ελεύθερη κρίση-στάθμιση να μείνει ή να αποχωρήσει ο ενδιαφερόμενος. Εδώ που δεν μπορεί να λειτουργήσει η ελευθέρα βούληση, αλλά καταπνίγεται με συνέπεια υψίστου κινδύνου ζωής, δεν υπάρχουν περιθώρια αθώας δοκιμής.

Οι περιπτώσεις παγίδευσης στις εξαρτησιογόνες ουσίες, της εισόδου σε εγκληματικές οργανώσεις, είναι τα σημερινά αντίστοιχα. Για ό,τι είναι πάνω απ' τις δυνάμεις μας, υπάρχουν ηγέτες, γονείς, πατέρες, αρχηγοί, οι επιφορτισμένοι με την τύχη, όχι του εαυτού τους, αλλά των άλλων – πολλών. Σ' αυτούς εναπόκειται κάποτε η δύσκολη αντιμετώπιση καταστάσεων και κινδύνων, για επιλογές με το λιγότερο κόστος κι ανάλογα με την κάθε περίπτωση-κίνηση. Κι η ευθύνη των συντρόφων του Οδυσσέα δεν είναι ασήμαντη. Δεν έχουν μόνο εφαρμοστικό, εκτελεστικό καθήκον. Συμμόρφωση κι επαγρύπνηση να γίνουν όπως πρέπει τα δέοντα και ετοιμότητα διόρθωσης αναπροσαρμογών σε ό,τι έκτακτον. Αίρονται πάντοτε στο ύψος των περιστάσεων οι Οδυσσείς; Για να γίνει αυτό, σημαίνει ότι διαθέτουν ιδιαίτερα καλλιεργημένη συνείδηση, ηθική συνείδηση προεχόντως κι ότι έχουν επιλεγεί, αναδειχθεί αξιοκρατικά...

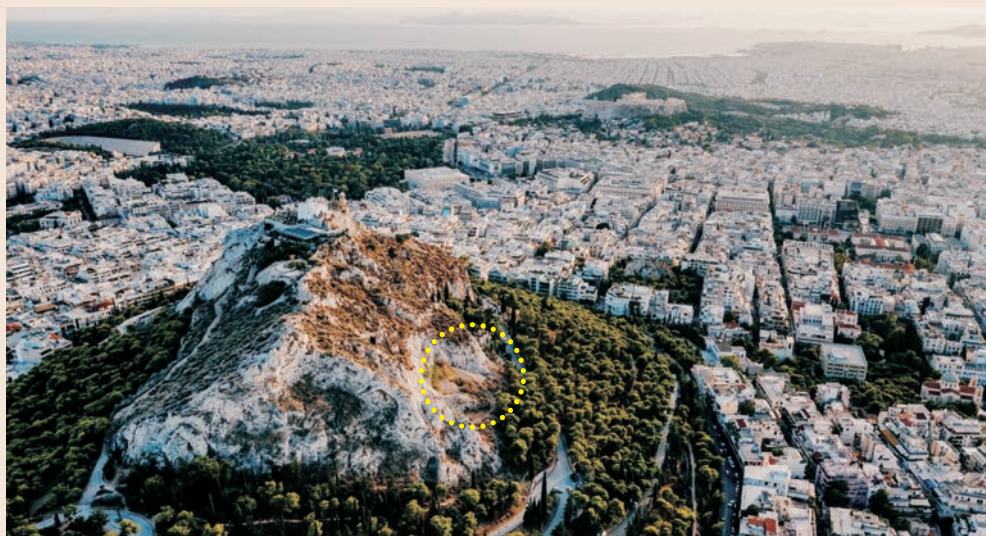
Δ. Χ. Παλούκης

Ο «ΣΙΔΕΡΕΑΣ» ΤΩΝ ΠΑΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Στα ΒΑ του αρχαίου Άστεως, στο μέσον της πεδιάδας της Νέας Πόλης στέκεται άφθαρτος και δωρικός ο «γέρο-Λυκαβηττός». Ορθώνεται 277 μέτρα πάνω από τη θάλασσα, ασάλευτος σαν ένας λίθινος λέοντας που τον έσπειρε εκεί -σε χρόνους άχρονους- η θεά της Σοφίας Αθηνά για να προστατεύει τον τόπο της, τους ανθρώπους της και την Ακρό-

κυριολεκτικά «προσκεκολλημένος επί του ορθώς αποκεκομμένου βράχου». Οι τιμώμενοι άγιοι Ισίδωρος ο Πηλουσιώτης και Ισίδωρος ο Μάρτυς εν Χίω, γιορτάζουν στις 4 Φεβρουαρίου και 14 Μαΐου αντίστοιχα. Παράλληλα, επισημαίνεται ότι σύμφωνα με την προφορική παράδοση, δύο από τους Τρεις Ιεράρχες, ο Μέγας Βασίλειος και ο Γρηγόριος ο Θεολόγος, επι-

πολή τους. Στην κορυφή όπου η θεά του αττικού λεκανοπεδίου είναι πανοραμική, δεσπόζει ο ολόλευκος άγιος Γεώργιος με το επιβλητικό καμπαναριό και την «ηχηέσσαν» καμπάνα του. Πιο κάτω στα βράχια, η διερευνητική ματιά του αναρριχώμενου παρατηρητή αποθρασύνεται, διαγράφοντας γοργή τεθλασμένη ανεμοπορία. Αμήχανα, ξεπροβάλλουν μπροστά μας οι Άγιοι Ισίδωροι...

Ο συγκεκριμένος ναός, που στο τοπικό ιδίωμα των Αθηναίων λεγόταν άγιος «Σιδερέας», βρίσκεται στη σπηλαιοβριθή δυτική πλαγιά του Λυκαβηττού και είναι

σκέπτονταν συχνά το συγκεκριμένο σημείο και μελετούσαν εκεί ως φοιτητές τον 4^ο αι. μ.Χ.

Δυστυχώς, παραμένει αδύνατος ο ακριβής προσδιορισμός της χρονικής περιόδου όπου έγινε η ανέγερση του ναού. Σχετικά με την αρχική αφορμή ίδρυσής του, υφίσταται μόνο μια παλαιά παράδοση που αναφέρει ότι εντός της σπηλιάς βρέθηκαν τα οστά ενός ασκητή ο οποίος έφερε στο στήθος εικόνα των αγίων Ισίδωρων. Ο ειδικός στην Χριστιανική Αρχαιολογία Γεώργιος Λαμπάκης το 1894 γράφει σχετικά: «Προς συμπλήρωσιν δε

Ο «ΣΙΔΕΡΕΑΣ» ΤΩΝ ΠΑΛΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Αποψη προς το λόφο του Λυκαβηττού (1890 και σήμερα).

της Χριστιανικής ιστορίας του όλου Λυκαβηττού αναφέρομεν, ότι, εις την ΒΔ πλευράν τούτου υπό ικανώς ευρύ σπήλαιον εύρηται έτερος Χριστιανικός ναός του αγίου Ισιδώρου. Ολίγω δε τούτου κατωτέρω υπό αποτόμους πέτρας εύρηται ευρεία ρωγμή, ήτις, εκ των περισωθέντων εν αυτή ασβεστοχρισμάτων, πιθανώς εχρησίμευσε επί τουρκοκρατίας ως καταφύγιον ασκητού τινός.». Περίπου σαράντα χρόνια αργότερα το 1932, ο αρχιτέκτονας - αρχαιολόγος Αναστάσιος Ορλάνδος, προσερχόμενος στην εκκλησία θα σημειώσει ότι είναι «μονόκλιτος, βασιλική, ξυλόστεγος, διαστάσεων 5,20m x 12,00m. Καείσα το 1930, ανεκτίσθη το 1931 σχεδόν εκ βάθρων».

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι στην ευρύτερη περιοχή των δυτικών παρυφών του Λυκαβηττού, εντοπίζεται συνεχής λατρευτική και ιδιαίτερος ταφική δραστηριότητα, από τα αρχαία χρόνια. Ο ιστοριοδίφης Τάσος Νερούτσος κάνει σαφή αναφορά για «το ευκτήριον επ' ονόματι της Αγίας Σιών, περί το οποίον κατετίθοντο οι νεκροί των πρώτων Χριστιανών

μέχρι φθίνοντος του Δ' αιώνας». Σημειώνεται, ότι η Αγία Σιών που ήταν Μετόχι του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων (Παναγίου Τάφου), βρισκόταν στη σημερινή οδό Μασσαλίας και γκρεμίστηκε λίγο μετά το 1821. Παράλληλα σε αυτό το σημείο, που ήταν γεμάτο από ασφόδελους «περί τους δυσμικούς πρόποδας του Λυκαβηττού [...] έκειντο αι κοιναί ταφαί των εθνικών». Το εν λόγω γεγονός συνάδει με την προχριστιανική δοξασία σύμφωνα με την οποία οι ψυχές των νεκρών τρέφονταν από τις ρίζες του συγκεκριμένου φυτού. Βάσει των ανωτέρω και με δεδομένη την εύρεση πολλών οστών ακόμα και στην αυλή και στις σπηλιές των αγίων Ισιδώρων, αυξάνεται η πιθανότητα ύπαρξης κοιμητηρίου στον ναΐσκο του «Σιδερέα».

Κλείνοντας αξίζει να αναφερθεί ότι το εκκλησάκι των Αγίων Ισιδώρων, συνδέεται και με ένα περιστατικό της μετεπαναστατικής πολιτικής ιστορίας μας, το οποίο παραμένει άγνωστο στο ευρύ κοινό. Κατά τους πρώτους μήνες του 1859 ένας αντιμοναρχικός άνεμος έπνεε εντεινόμενος,

στην Πρωτεύουσα του υπό διαμόρφωση Ελληνικού Βασιλείου. Μάλιστα στα τέλη Μαΐου η εγχώρια πολιτική σκηνή υπέστη πρόσθετες αναταράξεις, από τις μάχες που μαίνονταν κατά το Δεύτερο Πόλεμο της Ιταλικής Ανεξαρτησίας. Συγκεκριμένα στρατιωτικές δυνάμεις από τη Γαλλία και τη Σαρδηνία, μαζί με πατριώτες Ιταλούς εθελοντές, πολεμούσαν εναντίον της εισβολέως Αυστροουγγαρίας για την απε-

λευθέρωση των εδαφών της βόρειας Ιταλίας [βλ. σήμερα περιφέρειες Λομβαρδίας και Πεδεμοντίου (Μιλάνο, Μπέργκαμο, Τορίνο κ.τ.λ)]. Η Ελληνική Κυβέρνηση με Πρωθυπουργό τον Αθανάσιο Μιαούλη (γιο του ένδοξου ναυάρχου του '21), είχε επιλέξει μια «αυστηρά ουδετερότητα», προκειμένου να μην ενοχληθεί το Παλάτι και ο φίλα προσκείμενος προς τους Αυστριακούς, Βαυαρός βασιλιάς Όθωνας. Βέβαια, το εθνολαϊκό αίσθημα ήταν ξεκάθαρα υπέρ της Ιταλογαλλικής πλευράς και αυτό εκφραζόταν με εράνους και δυναμικές διαδηλώσεις στην Πάτρα, στο Ναύπλιο και στην Αθήνα.

Με βάση τα τότε ήθη τέτοιες εκδηλώσεις αλληλεγγύης έπρεπε να συνοδεύονται και από δεήσεις προς τον Ύψιστο. Όμως όταν νεαροί «ακτιβιστές» της Πρωτεύουσας ζήτησαν να πραγματοποιήσουν δοξολογία υπέρ των Γάλλο - Σαρδηνικών όπλων σε κεντρικό ναό της Πόλης, έλαβαν αρνητική απάντηση από την επίσημη

Πολιτεία. Έτσι αυτή η μερίδα της φοιτητώσας και μαθητώσας νεολαίας αναγκάστηκε να καταφύγει με τρόπο ανорθόδοξο και «συνωμοτικό», στο τότε ακμάζον ξωκλήσι των Αγίων Ισιδώρων. Σε αυτήν την καλά οργανωμένη «αντισυστημική» πρωτοβουλία, συμμετείχαν πάνω από χίλιοι αλληλέγγυοι διαδηλωτές. Η Θεία Λειτουργία ξεκίνησε στις 5 το πρωί και διήρκησε τρεις ώρες, ενώ το ημερολόγιο

σημάδευε την Κυριακή, 24 Μαΐου 1859. Η μακροσκελής, πλην χαρακτηριστική του κλίματος των ημερών, περιγραφή που ακολουθεί δημοσιεύθηκε σε εφημερίδα της εποχής:

«Η νεολαία των χρηστών της πατρίδος ελπίδων, αφού μάτην δι' επανειλημμένων αιτήσεων προς τας αρμοδίους αρχάς εζήτησε να τελέση εντός της πόλε-

ως δοξολογίαν υπέρ της ενισχύσεως και κατευοδώσεως των Γαλλο-Σαρδικών όπλων, των υπέρ των εθνοτήτων αγωνιζομένων, δεν απεδειλίασεν εις την εκκληρώσιν ενός των ιερωτέρων αυτής καθηκόντων, αλλ' έχουσα υπ' όψιν ότι εις ουδέν των νομισμένων προσκρούει, αν παρακούση εις όλως αυθαίρετους απαγορεύσεις εξέδοτο την εσπέραν της 23^{ης} ειδοποίησιν, δι' ης ανήγγειλεν εις το κοινόν, ότι την επιούσαν έμελλε να τελέση την δοξολογίαν εις τον επί του Λυκαβηττού ναόν του αγίου Ισιδώρου.»

ΠΗΓΗ: Ιωάννη Μιχαλακόπουλου, «Δώδεκα Εκκλησιάκια των Αθηνών», Εκδόσεις Λογότυπο, 2021

ΜΙΚΡΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Σε λίγο συμπληρώνονται τρία χρόνια από την κοίμηση του μακαριστού Αρχιμανδρίτη, π. Ανανία Κουστένη, (1945-2021). Ο λαοφιλής παππούλης, πάνω στο στέreo βάθρο του Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας, έχτισε το όλο πνευματικό του οικοδόμημα κατά την επίγεια παρουσία του. Η αρμονική αυτή σύζευξη αποτέλεσε την αστείρευτη πηγή που τον τροφοδοτούσε με το «ζων ύδωρ».

Σπούδασε Θεολογία και Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών για να θεμελιώσει σε επιστημονικές βάσεις το πνευματικό του οικοδόμημα. Παράλληλα αφιέρωσε πολύ χρόνο και αμέτρητα ξενύχτια για να διευρύνει το πεδίο των γνώσεών του, διαβάζοντας ό,τι καλύτερο υπήρχε στο χώρο των γραμμάτων και που είχε μικρότερη ή μεγαλύτερη συνάφεια με το στόχο του.

Με υπομονή, με επιμονή, με βαθιά πίστη, με ισχυρή πανοπλία τα ανεξάντλητα φυσικά, πνευματικά και ψυχικά του αποθέματα, ο μακαριστός, με τη Χάρη του Θεού, κατάφερε να διαμορφώσει ένα δικό του τύπο κληρικού, ομιλητού, κήρυκα του Ευαγγελίου, ασκητού μέσα στον κόσμο, λιτού μέσα στην καταναλωτική αστική ζωή, επικοινωνιακού ανθρώπου με όλες τις κοινωνικές διαστρωματώσεις.

Ο πατέρας Ανανίας δεν αντέγραψε κανένα. Δεν έμοιαζε με κανένα. Ούτε κανένας μπορούσε ή μπορεί να τον αντιγράψει. Ήταν κάτι το ξεχωριστό.

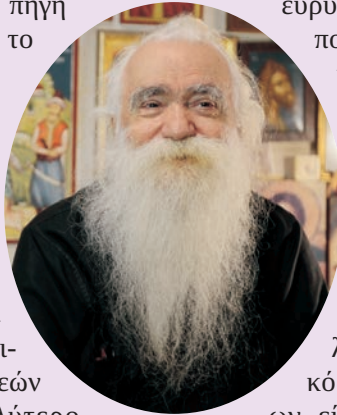
Δεν τον παρέσυρε ποτέ η προβολή και

η δημοσιότητα, που είναι ισχυρές ανθρωπινες αδυναμίες, αλλά παρέμεινε όλες τις ημέρες της ζωής του σεμνός, ταπεινός, προσηνής, με την ίδια ευγένεια και στους επώνυμους, αλλά και στους φτωχούς, άσημους και έσχατους αδελφούς.

Πιστεύουμε ότι ο μακαριστός, με το πέρασμα του χρόνου, θα γίνεται όλο και ευρύτερα γνωστός. Θα γράψουν πολλοί και πολλά για τη βιωτή και το έργο του και θα τοποθετηθεί στη χορεία των αγωνιστών της Ορθοδοξίας και του Ελληνισμού.

Παλεύοντας όλη της τη ζωή μέσα στον ασφυχτικό συνωστισμό της Αθήνας με όλες τις δυσκολίες και αντιξοότητες, ο Γλυκός Παππούλης των Εξαρχείων, είχε αποφασίσει και επιλέξει την τελευταία του κατοικία για να εναποθέσει το σεπτό σκηνώμα του. Ήθελε να είναι κοντά στα κλέφτικα λημέρια και να ακούει με τον τριγμό των ελάτων, το ... πέρασμα της κλεφτουριάς. Ίνδαλμά του ήταν ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ο θρυλικός Γέρος του Μοριά.

Έτσι λοιπόν κοντά στο πατρικό του σπίτι, στην πατρική του γη, στην Καρκαλού του, λίγες εκατοντάδες μέτρα από την Εθνική Οδό Βυτίνας-Αρχαίας Ολυμπίας, όπου είχε χτίσει ένα εκκλησάκι αφιερωμένο στην Παναγία των Βλαχερνών, αναπαύεται από τις 17 του Μάη του 2021, ο Γλυκός Παππούλης μας. Όσοι πιστοί, μπορούν να κάνουν εκεί μια μικρή στάση και να ανάβουν ένα κεριά και να αφήνουν ένα λουλουδί στον τάφο του...

Ο «ΛΑΖΑΡΟΣ» ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΟΥ

Ο Αγγελής δεν ήταν μεγάλος. Δεν ήταν βέβαια και μικρός. Ε, γύρω στα 70. Δεν ήταν αρρωστιάρης. Δεν ήταν βερεμιάρης.

Απρόσμενα έπεσε στο κρεβάτι. Δεν έτρωγε. Δεν έπινε. Δεν κουνιόταν. Δεν άνοιγε τα μάτια. Δε μίλαγε.

Έπεσε του «θανατά», όπως έλεγαν, σε ανάλογες περιπτώσεις, στο μικρό μου χωριό, το Σταυροδρόμι Γορτυνίας. Ρε Αγγελή, του έλεγαν οι συγγενείς, οι γειτόνοι, ήρθαμε να σε ιδούμε. Τι έπαθες; Ρε πατέρα, του έλεγαν τα παιδιά του, σε πονάει τίποτα, μίλα μας, μάς ακούς; Ο Αγγελής έμενε ασάλευτος. Με αριές αδύναμες αναπνοές. Με πρόσωπο κατακίτρινο, που έπαιρνε με τις ώρες το γνωστό θανατερό χρώμα!

Ο αγροτικός γιατρός που τον εξέτασε δεν άφησε ελπίδες για επάνοδο, για καλύτερηψη. Ο Παππούλης, δεν μπόρεσε να του δώσει τη Θεία Μετάληψη. Ειδοποιήθηκαν οι μακράν της ...Βηθανίας βιούντες συγγενείς για να είναι σε εγρήγορση. Η Μάρθα, η παντοπώλισσα, πρόσφερε δωρεάν τα απαιτούμενα σανίδια για το κουτί. Ο Χατζηπάνος, ερασιτέχνης φερετροποιός, ανάλαβε δωρεάν να το μοντάρει. Ο Μιχαλιός δήλωσε ότι είναι πανέτοιμος για το ... χωματουργικό μέρος. Η θειά-Φανιώ, η νεωκόρισσα, ξαδέρφη του Μπαρμπαγγελή, καταστενοχωρημένη, πήγε να ετοιμάσει την εκκλησία. Οι γυναίκες του χωριού ανάσπυραν τα σκούρα τους για να είναι έτοιμα την ώρα που θα χτύπαγε λυπητερά η καμπάνα. Ο δάσκαλος ζήτηγε ενημέρωση για να ρυθμίσει

ανάλογα το ωρολόγιο πρόγραμμα. Δυό γειτόνοι μπήκαν στο κατώι για να ελέγξουν το πάτωμα μη γίνει κανά κακό από τον πολύ κόσμο. Όλα ήταν έτοιμα, κατά τα ήθη, κατά τα έθιμα, κατά τις περιστάσεις...

Η Λούλα, η Φουσκαρογιώργαινα, η περιβολάρισσα, ήταν γειτόνισσα. Έστυψε κάτι πορτοκάλια και μπήκε στην ... «εντατική». Οι «Μάρθες» και οι «Μαρίες» προσπάθησαν να την αποτρέψουν, κάτι σαν το Ευαγγελικό «Τεταρταίος γαρ εστί», αλλά η Λούλα τις αγνόησε και κάθισε δίπλα στον ετοιμοθάνατο. Με το κουταλάκι

έσταζε λίγο-λίγο το χυμό, στο στόμα του «θνήσκοντος». Με υπομονή και επιμονή. Στις δύο ώρες και πριν σβήσει και η τελευταία σπίθα ελπίδας, πρόσεξε κάποια ελάχιστη κίνηση στα χείλη. Αναθάρρησε η Λούλα και συνέχισε την ...ανάνηψη, ελπίζοντας στην «ανάσταση». Σε μια ακόμα ώρα, ο Μπαρμπαγγελής, ανακάθισε στο κρε-

βάτι, έστριψε αργά-αργά το βλέμμα του δεξιά-αριστερά και απορημένος ρώτησε: «Λούλα, γιατί μαζευτήκατε ούλοι εδώ»; Οι προετοιμασίες ακυρώθηκαν όλες! Το τι επακολούθησε ο καθένας μπορεί να το φανταστεί!!

Από την ώρα εκείνη, ο Μπαρμπαγγελής, ήταν γνωστός πλέον με το όνομα Λάζαρος, μέχρι που πέθανε πραγματικά, λίγα χρόνια αργότερα, το 1964!... Φαίνεται ότι ήταν φίλος του Χριστού, όπως και ο πραγματικός Λάζαρος του Ευαγγελίου! Του έμελλε να γεννηθεί μια φορά και να ...πεθάνει δύο!

Μιχάλης Ιω. Μιχαλακόπουλος

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΜΗΡΟ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Α] Πρώτη δε ψυχή Ελπίνορος ήλθεν εταίρου. Ου γαρ πω ετέθαπτο υπό χθονός ευρυοδείης. Σώμα γαρ εν Κίρκης μεγάρω κατελείπομεν ημείς άκλαυτον και άθαπτον, επεί πόνος άλλος έπειγεν. Τον μεν εγώ δάκρυσα ιδών....

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ, λ, 51-55, 9^{ος} π.Χ. αιώνας.

Β] Αφίκοντο δε και Θρακών των μαχαιροφόρων του Διακού γένους, ες τας Αθήνας, πελασταί, εν τω αυτώ θέρει τούτω τριακόσιοι και χίλιοι, ους έδει τω Δημοσθένει ες την Σικελίαν ξυμπλύν....

ΘΟΥΚΙΔΙΔΟΥ, ΙΣΤΟΡΙΩΝ Ζ', 27-30, 5^{ος} π.Χ αιώνας.

Γ] Έστι και ναός εν τη Ηραία Πανός άτε τοις Αρκάσιν επιχωρίου, της δε Ήρας του ναού και άλλα ερείπια και οι κίονες έτι ελείποντο. Αθλητάς δε οπόσοι γεγόνασιν Αρκάσιν υπερήρκε τη δόξη Δημάρετος Ηραιεύς, ος τον σπλίτην δρόμον ενίκησεν εν Ολυμπία πρώτος.

ΠΑΥΣΑΝΙΟΥ ΑΡΚΑΔΙΚΑ, XXVI, 2. 2^{ος} μ.Χ αιώνας.

Δ] Πού σου, θάνατε, το κέντρον; Πού σου, Άδη το νίκος; Ανέστη Χριστός και συ καταβέβλησαι. Ανέστη Χριστός και πεπτώκασι δαίμονες. Ανέστη Χριστός και χαίρουσιν άγγελιοι. Ανέστη Χριστός και ζωή πολιτεύεται. Ανέστη Χριστός και νεκρός ουδείς εν τω μνήματι.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ, 5^{ος} μ.Χ. αιώνας.

Ε] ...Έστιν έτερον πεδίοντην πόλιν έχειν και την θάλασσαν γείτονα, αμπέλοις και δένδρεσι κατακόμοις και παραδείσοις κατεστεμμένον, οικήμασί τε και τισι πλείστοις σεβασμίοις σηκοίς κεκοσμημένον, ων τους πλείονας μοναχών αγέλαι διείλοντο παν είδος αρετής ασκούντες και θεώ μόνω ζώντες, προς ον επείγονται και δι ον τας πολιτικές ταρχάς λιπόντες την προς αυτόν και μόνον φέρουσαν τρίβον ανείλοντο.

ΚΑΜΗΝΙΑΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, 10^{ος} μ.Χ αιώνας.

ΣΤ] Δακρύζουν τα ματάκια του, ραγίζετ' η καρδιά του και μάννα κράζει πάντοτε. Πού είσαι γλυκή μου μάνα; Μαννίτζα το κεφάλι μου το πολυπονεμένο, να ήτον και ν' αποσώ-νετον εις τα γλυκά σου χέρια.....

ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ, 15^{ος} αιώνας.

Ζ] 1) Η οικογένεια ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του Κράτους.....

5) Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή δημογραφικής πολιτικής, καθώς και η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων αποτελεί υποχρέωση του Κράτους.....

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΑΡΘΡΟ 21, 21^{ος} αιώνας.

Πηνελόπη Πλιώτα

Ευρεία απήχηση είχε στους φίλους αναγνώστες η αναδημοσίευση στο προηγούμενο τεύχος του περιοδικού μας, άρθρου με τίτλο «ΕΠΙ Τῆ ΓΕΝΗΣΕΙ ΤΟΥ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ», του αείμνηστου καθηγητή Παν. Μπρατσιώτη, δημοσιευμένου στο τεύχος του Δεκεμβρίου του 1923, δηλαδή πριν εκατό χρόνια.

Η ελληνική γλώσσα χαίρει υψηλής εκτίμησης ιδιαίτερα σε κύκλους ξένων διανοουμένων. Προσφάτως Γερμανός λόγιος και με υψηλό αξίωμα έπλεξε πολύ κολακευτικό εγκώμιο για την Ελληνική γλώσσα. Όλοι μαζί λοιπόν με όχημα την σύγχρονη τεχνολογία, ας συνεχίσουμε τον αγώνα για τη μεγαλύ-

τερη και συντομότερη εξάπλωσή της. Δεν πρέπει να ξεχνάμε αυτό που είπε ο μεγάλος ρήτορας και πολιτικός της αρχαίας Ρώμης, ο Κικέρων: «Ει θεοί διαλέγονται τη των Ελλήνων γλώττη χρώνται», με απλά λόγια: Εάν οι θεοί μιλάνε μεταξύ τους χρησιμοποιούν την Ελληνική γλώσσα.

Πολύ ακούστηκε τον τελευταίο καιρό η λέξη αγάπη. Όσοι όμως χρησιμοποιούσαν τη σπουδαία αυτή λέξη της έδιναν περιεχόμενο, που βόλευε την ιδεολογία τους και τους σκοπούς τους. Για όσους διαφωνούσαν με τις απόψεις τους εκτόξευαν όχι αγάπη, αλλά κάθε είδους δηλητήριο! Αχ Ναζωραίε μας, πόσα ακόμα έχεις να ακούσεις!

**Στό παρεκκλήσιο τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν (Μενάδρου 4)
τελεῖται κάθε Κυριακή καί μεγάλη ἑορτή Θεία Λειτουργία (7-10 π.μ.)
ἀπό τόν Ἀρχιμανδρίτη π. Ἐπιφάνιο.**

«ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ»

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΘΝΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΦΥΛΛΟΝ
ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΚΩΔΙΚΟΣ: 1696

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ:

Ὁ Σύλλογος

ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:

Διονύσιος Χ. Καλαμάκης, Πρόεδρος τοῦ Δ.Σ.
(dkalamak@otenet.gr)

Μιχαήλ Ἰ. Μιχαλακόπουλος, Ἀ΄ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Δ.Σ.
(mix.i.mix1945@gmail.com)

Σοφοκλῆς Γ. Δημητρακόπουλος, Μέλος τοῦ Δ.Σ.
(sofodim@yahoo.com)

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:

Μιχαήλ Ἰ. Μιχαλακόπουλος

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ:

Ἀπευθύνονται: Στό Σύλλογο «Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι»

Γραφεῖα: Μενάνδρου 4 (105 52)

Τηλ.: 210 32.11.075 • oitreisierarhai@gmail.com

Υπεύθυνος Τυπογραφείου: Εὐθύμιος Κ. Σανιδᾶς
Ἰωαννῶν 6, 183 45 Μοσχάτο • Τηλ. 2109414233